

ORBÁN FERENC – STEFKOVICS ÁDÁM

Agglomerációban élni – Az agglomerációs társadalmak politikai karaktere az urbánus-rurális törésvonal tükrében

*Living in suburban societies – The political character
of suburban societies in context of urban-rural divide*

Absztrakt

Az elmúlt évtized egyik politikai-szociológiai tanulsága az volt, hogy a lakóhely szerepe felértékelődött az egyéni politikai döntésekben. Ebben a diskurzusban az urbánus-rurális törésvonal tárgyalása fontos, ám leegyszerűsítő, ugyanis a vidéki települések politikai szempontból közel sem egységesek. Jelen tanulmány a vidék egy speciális területére, az agglomerációkra fókuszál. Három alapvető feltételezéssel élünk: az agglomerációs társadalmak kormánypártibbak, mint a kapcsolódó nagyvárosi társadalom, ám kevésbé, mint a nem agglomerációs vidéki társadalom (1), az agglomerációkon belül politikai törésvonal van őslakosok és beköltözők között (2), ám a lakóhely szerepe a pártválasztásban kevésbé meghatározó, mint az egyéni vallásosság vagy az ideológiai pozíció (3). Választási és egy nagymintás kérdőíves felmérés adataival hipotéziseinket többnyire igazoltuk, igaz a négy agglomeráció erősen különbözik, elsősorban a Fidesz–KDNP támogatottságának általános szintjében. Kutatásunk rávilágított az agglomerációs települések speciális politikai karakterére. Ezek a települések szoros kapcsolatban állnak azokkal a nagyvárosokkal, ahol országosan a legmeghatározóbbak a kormánykritikus hangok. Az agglomerációs miliő csökkentheti a kormánykritikus, a nagyvárossal való szorosabb összefonódás pedig a kormánypárti buborékok vagy visszhangkamrák kialakulását.

Kulcsszavak: agglomeráció, vidék, törésvonal, pártválasztás

Abstract

Over the last decade, a key political sociological lesson learned is the growing significance of residence in individual political decisions. In this discourse, the discussion of the urban-rural divide is crucial but simplistic, as rural settlements are politically diverse. Therefore, this paper concentrates on one specific rural area, namely the suburban region. Three fundamental assumptions are posited: suburban societies are more inclined towards the ruling parties than metropolitan society, however less so than non-suburban rural societies. Additionally, within the suburbs, there is a political cleavage between natives and settlers, but the role of residence in party selection is less significant than an individual's religiosity or ideological position.

Electorate data and findings from a survey mostly support our hypotheses, although the four agglomerations strongly differ, particularly regarding overall support of Fidesz–KDNP. Our research has emphasised the specific political nature of the suburban areas. These settlements are closely connected to the larger cities, where critiques of the government are the most prominent. The urban environment could potentially decrease the creation of pro-government echo chambers, and the stronger connections with larger cities may have a similar effect.

Keywords: suburban societies, urban-rural divide, political cleavage

Bevezetés

A politikában a törésvonalak azokat a fontos választóvonalakat jelentik, amelyek mentén nagyobb csoportok képződnek ezen csoportok politikai szempontú különbözőségei nyomán. A szakirodalom Lipset és Rokkan¹ klasszikus tanulmánya óta számos ilyen strukturális (pl. végzettség vagy lakóhely), gondolkodásmódbeli vagy viselkedésalapú törésvonalat tárt fel. Magyarországon a strukturális törésvonalak jelenléte erősebb volt a rendszerváltást követő évtizedben, a kétezres években azonban egy erős ideológiai polarizáció és blokkosodás zajlott le a bal-jobboldali tengely mentén. Ez az ideológiai polarizáció ma is erős, ám a legutóbbi kutatások például a lokális-globális törésvonal és a lakóhelyalapú pártválasztás előtérbe kerüléséről árulkodnak.²

Tanulmányunk a területfókuszú törésekre összpontosít. Hazai és nemzetközi példák egyaránt alátámasztják a lakóhelyalapú pártválasztás relevanciáját. Az Egyesült Államokban például a Demokrata Párt rendszerint a nagyvárosokban ér el kiugróan jó eredményeket a választásokon, ezzel szemben a Republikánus Párt szavazóbázisa vidéken erősebb.³ A Brexit-népszavazáson, bár Skóciában egyértelmű volt a maradást támogatók többsége, Anglián belül a kevésbé sűrűn lakott területeken érkezett több voks az EU-ból való kilépésre.⁴ A lakóhely típusú törésvonalak kialakulása mögött akár a terület történelmi háttere is állhat, ha egy adott terület egy időben eltérő gazdasági és társadalmi modellben fejlődött, az adott esetben a mai napig is képes visszatükröződni választási eredményeken,

1 Lipset–Rokkan 1967.

2 Makay–Stefkovics 2021; Kollár–Stefkovics 2022.

3 Forest 2017.

4 Olvasható az Oxfordi Egyetem honlapján. = <https://www.ox.ac.uk/news-and-events/oxford-and-brexit/brexit-analysis/mapping-brexit-vote> (Letöltés dátuma: 2023. 01. 13.).

kirajzolva ezzel régóta nem létező határvonalakat. Például Romániában a jobboldali pártok hagyományosan népszerűbbek az erdélyi megyékben, mint az ország Kárpátokon túli területein. Hasonlóképpen Lengyelországban is megfigyelhető egy területalapú politikai törésvonal, a rendszerváltás után azokon a területeken, amelyek a néhai Poroszországhoz vagy Német Császársághoz tartoztak, a baloldali, liberális pártok értek el jobb eredményeket.⁵

Ami a hazai helyzetet illeti, az elmúlt évek választási eredményeinek tükrében a Fidesz–KDNP szavazóbázisának egy jelentős részét a kisvárosok és a falvak adják. Ez az urbánus-rurális felfogás azonban leegyszerűsítő, hiszen nem determinálható az, hogy vidéken mindenki kormánypárti szavazó, ezzel szemben a főváros pedig szintiszta ellenzéki. A 2019-es önkormányzati választások során az ellenzék számos közösen indított jelöltje tudott győzni több olyan vármegyeszékhelyen, amit korábban akár több cikluson keresztül is kormánypárti polgármester vezetett (pl. Pécs, Szombathely), továbbá olyan közepes méretű városok és vármegyeszékhelyek, mint Ózd, Ajka, Gyöngyös, Salgótarján vagy Szeged már hosszú ideje ellenzéki fellegvárnak nevezhetők.⁶ Sőt 2022-es országgyűlési választáson, bár az Ellenzéki Összefogás egy híján mind a 18 budapesti egyéni választókerületben győzelmet aratott, a kormánypártok a pártlistás szavazatok 40 százalékát szerezték meg.

Tanulmányunk az urbánus-rurális politikai törésvonal árnyalására vállalkozik azzal, hogy a vidék egy speciális szegmensére, az *agglomerációkra* fókuszál. Azt feltételezzük, hogy a vidéki társadalom közel sem egységes politikai értelemben, és az agglomerációs településeknek speciális politikai jellemzői lehetnek. Az agglomerációkra egyfajta hibridként tekintünk, hiszen mind társadalmi, mind gazdasági szempontból szorosan kapcsolódnak az adott nagyvároshoz, ugyanakkor vidékies jelleget öltenek. Ennek nyomán korábbi városszociológiai munkák is arra utalnak, hogy az agglomerációk társadalmi diverzek.⁷ Az agglomerációs társadalmak egy rétege nem régen költözött ki a nagyvárosból, és erősen integrált maradt a nagyvárosi életben, míg mások kevésbé integráltak és régóta az agglomerációban élnek (pl. őslakosok). A diverzitás politikai-szociológiai következménye az lehet, hogy az agglomerációs társadalmak esetében

⁵ Kowalski 2019.

⁶ Elérhető a választás oldalán. = <https://www.valasztas.hu/onkormanyzati-valasztasok>

⁷ Bagyura 2021; Szirmai 2011; Vasáros 2016; Lacy 2016.

kevésbé érvényesülnek a hagyományos urbánus-rurális törésvonalra jellemző politikai különbségek,⁸ mert az agglomerációs társadalmak maguk is megosztottak (például őslakos vs. beköltöző törésvonal).⁹

Tanulmányunkban választási és kérdőíves adatok alapján igyekeztünk ellenőrizni ezeket a feltételezéseket és bemutatni az agglomerációs társadalmak politikai jellemzőit. Az agglomerációs településeknek mind társadalmi, mind gazdasági szempontból kiemelt jelentőségük van a magyar vidékre és a nagyvárosi életre nézve. Az agglomerációs társadalmak politikai jellemzőinek megismerése, és általában a területalapú politikai törésvonalak megértése egyre fontosabb feladat (lásd Nagy-Britannia), amelyre ezidáig jelen tanulmányon kívül más kutatás nem vállalkozott.

A tanulmány elsőként az agglomeráció fogalmát tisztázza, és bemutatja a magyarországi agglomeráció történeti fejlődését, valamint jelenlegi településstatisztikai jellemzőit. Kitérünk az agglomerációs települések szociológiai jellemzőire, továbbá bemutatjuk azt a nemzetközi szakirodalmat, amely más országokban vizsgálta az agglomerációk speciális politikai jellemzőit. Végül empirikus adatokon teszteljük a szakirodalom alapján felállított hipotéziseinket.

Az agglomeráció fogalma és történeti jellemzői

Az agglomeráció fogalmi meghatározására számos definíció született a hazai szakirodalomban, melyek közül Kőszegfalvi György értelmezése a legelterjedtebb. Kőszegfalvi szerint az agglomeráció *egy, a nagyvárosok körül kialakult településeggyüttes, ami napi szintű kapcsolatban van a nagyvárossal*.^{10, 11} Agglomerációval jelenleg Budapest, Győr, Pécs, valamint Mis-

8 Értsd: az agglomerációs települések társadalmaira kevésbé lehet igaz az, hogy kormánypártiak, jobboldalibbak vagy konzervatívabbak a nagyvárosi társadalmaknál.

9 Gaálné Szabó 2021; Vasárus 2016.

10 Kőszegfalvi 1995.

11 A KSH a térségszerveződés alapján 3 kategóriát különböztet meg, melynek lehatárolását népszámlálási adatokból határoztak meg, első alkalommal 2003-ban, melyet 2014-ben felülvizsgáltak a 2011-es census adatai szerint. A kategóriák nevei: *agglomeráció*, *agglomerálódó térség*, és *nagyvárosi településeggyüttes* (KSH kiadvány 2014, 7–8.). Az agglomerálódó térség abban különbözik az agglomerációtól, hogy a térség településeinek összefonódása, annak intenzitása még elmarad az agglomerációs térségektől, vagyis az agglomerálódás folyamata még nem tekinthető befejezettnek. A nagyvárosi településekre egy ennél még kisebb intenzitás jellemző, ezekben a térségekben nem alakultak ki a magváros körül összefüggő településcsoportok. Agglomerálódó térséggel Eger, Szombathely és Zalaegerszeg, továbbá egyedülálló módon a Balatont körülvevő

kolc rendelkezik, vagyis az e városok körül kialakult településeggyüttes nevezhető agglomerációnak.

A budapesti agglomeráció történeti előzményei a dualizmus időszakára nyúlnak vissza, és beleilleszkedik abba a kelet-közép-európai trendbe, miszerint bár az urbanizációs folyamatok globális kiterjedésűek, a megkésett iparosodás a szuburbanizációs folyamatoknál is évtizedes lemaradásokat eredményezett.¹² Mindazonáltal a dualizmus korszakában a növekedés jelentős része a fővárost érintette. A trianoni békeszerződés pozitívan hatott Budapest térnövekedésére, mivel a korábban csak birodalmi társközpontot felváltotta a nemzetállami főváros szerepe, ráadásul az elcsatolt területekkel számos nagy lélekszámú regionális központ került az országhatáron kívülre (Pozsony, Kassa, Nagyvárad, Temesvár, Szabadka), ami tovább növelte a főváros gazdasági jelentőségét. Szintén nagy mérföldkőnek számított 1950. január 1-je, ugyanis ezen a napon alakult ki Budapest ma is ismeretes közigazgatási területe, és számos olyan korábban agglomerációs település vált a főváros szerves részévé, mint Újpest, Kispest, Soroksár, Csepel, Budafok vagy Nagytétény. A szuburbanizáció folyamatának nagy lökést adott a rendszerváltás, amíg a szocializmus időszakában erősen központosított területi politika volt a domináns,¹³ úgy a rendszerváltást követő lakásprivatizáció jelentősen megkönnyítette a családok költözési lehetőségeit, különösen a felújítások hiányában pusztuló lakótömbökből, városrészekből. Egy másik tényező is közrejátszott Budapest esetében, mégpedig az, hogy a környező települések a szocializmus időszakában önálló önkormányzatiság hiányában nem rendelkeztek agglomerációs településfejlesztési stratégiákkal, addig a 90-es évekre ez átfordult „migrációbarát” helyi politikákká. Ez azonban hosszabb távon fenntarthatatlanná vált, mivel a települések nem minden esetben tudtak alkalmazkodni a beköltözési hullámokhoz (közműhálózat, szolgáltatások), így új politikára volt szükség, a cél a népességnövekedés visszaszorítása, de minimum a folyamat kedvezőtlen hatásainak enyhítése volt a 2000-es évek második felétől.¹⁴ A 2010-es évekre fordulva pedig

településhalmaz rendelkezik, azzal a sajátossággal, hogy nincs központi város, a kohézió alapját a tő alkotta meg.

¹² Enyedi 2011.

¹³ Csizmady–Bagyura–Olt 2022.

¹⁴ Bagyura 2021.

a szuburbán települések lakosságának növekedési üteme lassuló trendet mutatott, míg a vidéki agglomerációk esetében meg is állt.¹⁵

A budapesti agglomeráció mind lakosságszámában, mind területében kiemelkedik a többi közül. A főváros és agglomeráció együttes lakosság-száma a 2013-ban elérte a 2,5 millió főt, azaz Magyarország teljes lakosságának több mint a negyede e 81 település egyikében (beleértve Budapestet is) él.¹⁶ Égtáj szerint összesen 6 szektorra van lebontva, melyek közül népsűrűségét illetően kiemelkedik a déli szektor, mely a Dél-Budához közeli fekvésű településhalmazt foglalja magában, itt található az ország egyetlen agglomerációhoz tartozó vármegyei jogú városa, Érd. A győri agglomeráció a 2014-es lehatárolás alapján a vármegyeszékhelyen túl 67 településsel rendelkezik, és a 2013-as adatok alapján Győr-Moson-Sopron vármegye lakosságának 51 százaléka élt az agglomeráción belül, területi kiterjedése ezzel szemben a vármegyének 38 százalékát fedi le, nagyobb-részt a Győrtől keletre és délre eső területekkel, amik több ponton is érintik a vármegyehatárokat. A miskolci agglomeráció a budapesti után a második legnépesebb, ám a legkevesebb, mindössze 35 településsel rendelkezik, 2013-ban több mint a 256 ezren éltek e vonzáskörzetben, ennek alig több mint harmadát tette ki a Miskolc körüli településhalmaz. A pécsi agglomeráció a vármegyeszékhellyel együtt 2013-as számítás alapján 183 ezer fővel rendelkezett, ami Baranya vármegye összlakosságának közel felét jelenti. A Pécszet körülvevő településhalmaz mindössze alig ötödét teszi ki a teljes agglomeráció lakosságának.¹⁷

Társadalmi konfliktusok az agglomerációs településeken

A rendszerváltást követően felerősödő, nemzetközi viszonylatban megkésettnek tekinthető¹⁸ szuburbanizációs hullámok alapvető változást hoztak a települések térszerkezeti és társadalmi felépítésében. Azok a települések, amelyek a nagyváros körül helyezkednek el, viszonylag egy-

¹⁵ Bajmóczy 2014.

¹⁶ KSH kiadvány 2014.

¹⁷ KSH kiadvány 2014.

¹⁸ Gaálné-Szabó 2021.

ségesnek mondható, alacsonyabb státuszú őslakosságból álltak, sokáig megőrizve a települések vidékies jellegét. A szuburbanizációval beáramló új lakosság megnövelte a települések anyagi státuszát, mivel a beköltözők többségét magasabb státuszúak adták.¹⁹ A beköltözések új lakókat vonzottak a településre, ami az ingatlanárak emelkedéséhez vezetett, beindítva ezzel egy vidékdzsentrifikációs folyamatot.²⁰ A települések növekedése egy szegregációs folyamatot is elindított, mivel a hasonló státuszú új beköltözők egymás mellé/köré költöztek, elszeparálva magukat az őslakosságtól. Ez térszerkezetben is megnyilvánul, ugyanis a spontán beköltözéseken túl²¹ létrejött egy sajátos településrész, a lakópark. Ennek sajátossága, hogy általában egységes arculatú épületegyüttesek jönnek létre zöldövezeti részekben, amik az eredeti településtől viszonylag távol helyezkednek el, és utcaszervezetük rendre szabályos, szimmetrikus alakzatot vesznek fel.²² A térszerkezeti különbségeket jól mutatja, hogy gyakorta találkozunk az agglomerációs településeken olyan falu vagy városrész elnevezésekkel, mint Ófalu, Újfalu, Lakótelep, Lakópark, Liget, illetve ezek településenkénti egyéni megnevezései.

A beköltözések sajátos dinamikájának köszönhetően az agglomeráció településein társadalmi törésvonal alakult ki az őslakosnak nevezhető lakosság és a beköltözöttek között. Például Tinnyén – ahogyan azt Molnár Mária 2005-ös kutatásában feltárta – a település lakói két csoportra osztották magukat: igazi tinnyeiek és idegenek. A törésvonal mentén elkülönült falurészek között gyenge volt a kooperáció, ugyanakkor az új lakosság is szeretett volna bekapcsolódni a polgármesteri hivatal munkájába, további feszültségeket generálva ezzel.²³

Kondor Attila 2016-os kutatása rávilágított az agglomerációs településeken megjelenő társadalmi konfliktusok jellegére és témáira. Kvantitatív és kvalitatív feltáró munkájában 12, a budapesti agglomerációhoz tartozó településen kutatta fel a különböző helyi konfliktusok típusait és azok gyakoriságait. A konfliktusok legnagyobb hányadát a környezethez és természethez kapcsolódó konfliktusok adták (31,2 százalék), ezzel szemben a településen belüli, térrészek közötti feszültségek aránya 13,4 szá-

19 Kovács 2017.

20 Vasáros 2016.

21 Melyek nagy részét a rekonstruált parasztházak teszik ki.

22 Csizmady 2008.

23 Molnár 2005.

zalék volt. A környezettel kapcsolatos konfliktusok mögötti tényezőket olyan szabálytalanságok formálják, mint az illegális hulladéklerakás, csapadékvíz szabálytalan elvezetése, vagy önmagában a szuburbanizációs hullámhoz köthető expanzió természetformáló vagy természetromboló hatása.²⁴

A város-agglomeráció törésvonal politikai jellemzői

A nemzetközi példák azt mutatják, hogy a jellemzően liberálisabb beállítottságú nagyvárosokhoz képest az agglomerációkban hagyományosabb, konzervatívabb értékrend dominál.²⁵ A szuburbán életforma egyik fő jellemzője a kertvárosi, családos életmód, ami közelebb áll a rurális életstílushoz. Ez pedig magyarázata lehet annak, hogy az agglomerációban nagyobb eséllyel élnek jobboldali, konzervatív beállítottságú emberek a városokhoz képest. Egyrészt az európai pártstruktúra fejlődése során a liberalizmus és a szociáldemokrácia képviselője a városi kispolgárságban jelent meg. Így történelmileg urbánus párttá nőttek ki magukat a liberális és szociáldemokrata pártok. Ezzel szemben pedig a konzervatív pártok a vallásos, nemzeti identitásra és hagyományokra építkezve szereztek tömegbázist a vidéki lakosság körében.²⁶ Másrészt a politikán túl a kultúrában is megjelenik a vidék mint hagyományőrzés, konzerválás, megmaradás pozitív imázsképe.²⁷

A nemzetközi példák azonban szükségszerűen országspecifikusak, és az egyes országok területi sajátosságai merőben függhetnek az adott ország politikai berendezkedésétől, a pártok erősségétől, helyi törésvonalaktól. Továbbá az is fontos tényező, hogy maguk a politikai erők hol és miképpen alkalmazkodtak a szuburbanizációhoz, hogyan alakították a politikájukat az új szavazóréteg megnyeréséhez. Kanadában 1965-höz képest a jobboldali Progressive Conservative pártra 30 százalékkal nagyobb eséllyel szavaztak a külső agglomerációkban 1985-ben, míg ugyanennyivel csökkent a baloldali New Democratic Party-ra való szavazói haj-

²⁴ Kondor 2016.

²⁵ De Maesschalck 2011; Walks 2005; Ströbele 2012; Scala–Johnson 2017.

²⁶ Glatz 2005.

²⁷ Kovách 2012.

landóság.²⁸ Az Egyesült Államokban Scala és Johnson 2017-es regressziós elemzése kimutatta, hogy mind a 2012-es, és a 2016-os elnökválasztás során több mint kétszer nagyobb eséllyel szavaztak a demokrata elnökjelöltre²⁹ a nagyvárosokban, mint azok agglomerációjában. Ez a koefficiensérték ennél is tovább csökkent, minél kisebb településtípusról van szó.³⁰ Maarit Felicitas Ströbele 2012-es kutatásában³¹ 4 ország, nevezetesen Svájc, Hollandia, Németország és Franciaország agglomerációit vizsgálta meg, mennyiben térnek el a politikai attitűdök a városi lakossághoz képest, továbbá a vizsgált országok adatai mekkora hasonlóságokat mutatnak egymáshoz viszonyítva. Ströbele regressziós modellekkel igazolta hipotézisét, miszerint az agglomerációban élés növeli a valószínűségét a jobboldaliságnak. A regressziós eredmények alapján Svájc, Németország és Hollandia hasonló képet mutat, azonban a hatás Németország esetében a legerősebb, míg Franciaországban már jóval kisebb a pártszimpátiára vonatkozó differencia város és agglomeráció között. Hozzáteesszük, hogy a szerző bővített modelljei tartalmaztak puhább, a kisgyermekes anyák munkavállalására vonatkozó változót, és ezekben a modellekben a területi hatásokat gyengültek. Az észak-amerikai és a fentebb említett nyugat-európai példáknak némileg ellentmond a belgiumi Antwerpen esete, ahol az 1970-es évekig az agglomeráció minden részén a kereszténydemokrata párt dominált, míg a szociáldemokrata és liberális párt Antwerpen városában rendelkezett erős szavazóbázissal. Azonban a trendek azóta merőben átalakultak, és a 2000-es évek végére a kereszténydemokrata párt gyakorlatilag kiszorult a perifériára, és az Antwerpentől távolabb eső falvakra, ezzel szemben a liberális párt és a szociáldemokrata párt polarizálódott agglomeráció és város mentén. Ennek fő oka, hogy a liberális pártnak az agglomeráció lakóit sikerült megszólítani a személygépkocsi fontosságának, valamint a „keményen dolgozó Flamandok” hangsúlyozásával, szemben a szociáldemokrata párttal, akik a tömegközlekedés ingyenessé tételével kampányoltak.³²

28 Walks 2004.

29 2012-ben Barack Obama hivatalban lévő elnök, 2016-ban Hillary Clinton volt külügyminiszter és First Lady.

30 Scala–Johnson 2017.

31 Ströbele 2012.

32 De Maesschalck 2011.

Ami a magyar helyzetet illeti, a szuburbanizációs hullám már kimutathatóan is átformálta a helyi politika szerkezetét. Bagyura Márton 2021-es kutatásában a budapesti agglomeráció 18 településének képviselőtestületi összetételét vizsgálta meg aszerint, hogy a képviselők közt milyen arányban oszlanak meg az őslakosok, és a beköltözöttek. Eredményei azt mutatták, hogy 1994 óta egyre csökken azon települések száma, ahol a képviselőtestület többségét még őslakosok adják, amíg 1994-ben a vizsgált 18 településből 13-ban is őslakosokból állt a képviselőtestület többsége, addig ez a szám 2014-re 7-re csökkent.³³

A magyar agglomerációk társadalmainak politikai jellemzőiről ugyanakkor keveset tudunk. Szisztematikus kutatás hiányában egyedül a választási eredményekre támaszkodhatunk. A 2010-es országgyűlési választás óta a pártok támogatottságának területi meghatározottsága felerősödött.³⁴ Ennek legszembevetőbb eredménye, hogy a Fidesz–KDNP a sok kis lélekszámú települést magába foglaló választókerületekben a legsikeresebb, míg az ellenzéki pártok a legnagyobb városokban. Ahogy azt a későbbi elemzésünkben bemutatjuk, az agglomerációs településeket lefedő választókerületekben is erősebbek a kormánypártok, mint a nagyvárosokban. A különbségek mértéke azonban regionális eltér, például a győri térségben jóval jobb eredményeket ér el Fidesz–KDNP, mint a budapesti agglomerációban.

Hipotézisek

A külföldi kutatások nagy része arra jutott, hogy az agglomerációban élők nagyobb eséllyel szavaznak jobboldali/konzervatív pártokra, és a magyar választási eredmények is hasonló sugallnak.³⁵ Az agglomerációs társadalmak ugyanakkor speciálisak a tekintetben, hogy egy vidékies életforma jellemző rájuk, ám szorosan kapcsolódnak a nagyvárosi élethez. Ebből az következik, hogy az agglomerációban élőknek jóval nagyobb az esélye, hogy az interperszonális kapcsolódásaik során találkoznak a nagyvárosi társadalomban domináns politikai nézetekkel. Ezek az impulzusok összességében gyengíthetik az agglomerációk (vélt) hagyományos, konser-

³³ Bagyura 2021.

³⁴ Vida–Kovalcsik 2018.

³⁵ Ströbele 2012.

vatív értékrendszerét, mert például kisebb az esélye a véleménybuborékszerű elszigetelőedésnek.³⁶ Ennek fényében egyrészt azt feltételeztük, hogy az agglomerációban élők nagyobb eséllyel lesznek kormánypárti szavazók, mint a nagyvárosokban élők (H1a), de kisebb eséllyel, mint a Fidesz–KDNP fő szavazóbázisát jelentő, nem agglomerációs vidéki települések (H1b).

Továbbá, ahogy azt bemutattuk, az agglomerációkra speciális társadalmi konfliktusok jellemzőek, az őslakos–beköltöző törésvonal mentén. Úgy véljük, ezek a konfliktusok a politikai attitűdök szempontjából is fontosak lehetnek. A szakirodalomból arra következtetünk, hogy az őslakosokra egy hagyományosabb, konzervatívabb értékrend jellemző, míg a beköltözőkre ez kevésbé lesz igaz, mivel ők gyakran megőrzik kapcsolataikat a nagyvárossal, egyesek „csak aludni járnak haza”. Második hipotézisünkben tehát azt feltételeztük, hogy az őslakosok nagyobb eséllyel lesznek kormánypárti szavazók, mint a beköltözők (H2).

Végül a hazai³⁷ és nemzetközi³⁸ példák alapján azt is feltételeztük, hogy a lakóhely a politikai preferencia szempontjából kevésbé meghatározó, mint az egyéni vallásosság vagy az ideológiai pozíció (H3).³⁹

Adat és módszer

Az elemzéshez két adatforrást használtunk. Elsőként a legutóbbi 3 országgyűlési választás⁴⁰ pártlistás eredményeit hasonlítottuk össze négy nagyváros és agglomerációjuk vonatkozásában (Budapest, Győr, Miskolc, Pécs és agglomerációjuk). Ezek az adatok a H1a⁴¹ tesztelésére voltak alkalmasak. Elemzésünk második részében a Századvég egy kivételesen nagymintás, 60 ezer fős kérdőíves adatfelvételére építünk. A nagy minta

³⁶ Pariser 2011.

³⁷ Enyedi Z.–Tardos 2018; Makay–Stefkovics 2021; Kollár–Stefkovics 2022.

³⁸ Ströbele 2012.

³⁹ Itt jelezzük, hogy egy friss kutatás (Stefkovics et al. 2023.) alapján az ideológiai pozíció csak részben tekinthető tényleges ideológiai nézetek kifejeződésének. A bal-jobboldali skála érvényességének vizsgálata rámutatott, hogy a bal-jobboldali fogalmak a választók egy számottevő része számára egyfajta identifikációt vagy párthovatartozást jelölnek, semmint tényleges ideológiai tartalmakat.

⁴⁰ Azért csak a legutóbbi három országgyűlési választást vizsgáljuk, mert az választási törvény 2011-es módosítása óta a jelenlegi választókerületi lehatárolások 2014 óta vannak érvényben, így a területi alapú összehasonlításokat csak e három választás adataival tudtuk elvégezni

⁴¹ *Az agglomerációban élők nagyobb eséllyel lesznek kormánypárti szavazók, mint a nagyvárosokban élők.*

lehetőséget nyújtott arra, hogy az egyes agglomerációkat külön is vizsgálhassuk. Az adatfelvétel 2020 novemberére és 2021 márciusa között valósult meg telefonos (CATI) módszerrel. A felvett adatok nem, kor, iskolai végzettség, településtípus és régiós megoszlás szerint reprezentálják a teljes magyarországi felnőtt népességet. A mintavételből fakadó torzulásokat iteratív súlyozással korrigáltuk a KSH 2016-os mikrocenzusa által közölt demográfiai arányoknak megfelelően.

A kérdőíves adatokat szintén felhasználjuk a H1a tesztelésére, úgy, mint a választási eredményeknél: a kormánypárti szavazók arányát⁴² hasonlítjuk össze a négy nagyváros és agglomerációjuk vonatkozásában.⁴³ A H1b tesztelésére csak a kérdőíves adatokat használjuk. A kétdimenziós elemzések helyett regressziós statisztikai irányba mozdulunk, mivel bár a keresztábrás elemzések a települések leírására alkalmasak, azt nem mutatják meg, hogy a különbségek „valóban” területi különbségekkel függnek-e össze és nem valamilyen más tényező okozza őket. Logisztikus regressziós modelleket illesztettünk,⁴⁴ amelyekben a kormánypártiság⁴⁵ volt a függőváltozó. Az elemzésből azokat kivontuk, akik nem tudtak vagy nem akartak válaszolni a kérdésre, így tisztábban tudtuk vizsgálni a kormánypárti vs. ellenzéki dichotómiát. A független változóink a nem, az életkor,⁴⁶ az iskolai végzettség,⁴⁷ a vallásosság,⁴⁸ az ideológiai pozíció (bal-jobboldali,⁴⁹ liberális–konzervatív⁵⁰), valamint a lakóhely mint kulcsváltozó voltak.

42 Ezt az alábbi kérdésre adott válaszokból kalkuláltuk, imputálás nélkül: „Ha most vasárnap lennének a parlamenti választások, az alábbi pártok közül Ön mire szavazna?”

43 Mivel a választási eredmények tényadatok, így utóbbi elemzésünkre „gyengébb” empiriaként tekintünk, mégis érdemesnek tartjuk bemutatni. A kérdőíves adatok éppen két országgyűlési választás között lettek felvéve, márpedig a közvélemény-kutatások tanúsága alapján a kormánypártok támogatottsága a ciklusok közepén tipikusan gyengébb/más (lásd pl. Vox Populi adatok: <https://kozvelemenyo.org/>). Ráadásul a kérdőíves adatok az Ellenzéki Összefogás pártjainak támogatottságára külön-külön világítanak rá.

44 A független változók hatásainak összehasonlításához az átlagos marginális hatásokat vettük alapul, mivel a logisztikus regressziók esélyhányadosai nem összehasonlíthatóak (Bartus–Kisfalusi–Koltai 2019). P értékek riportálásától eltekintünk, mivel ezek a nagy mintaméret miatt kevés információt adnak (Lin et al. 2013).

45 A Fidesz–KDNP-re adná-e a voksát vagy nem.

46 Években mérve.

47 Négyes skálán.

48 Hetes skálán. „Mennyire tartja magát vallásosnak egy hétfokú skálán, amelyen az 1-es jelentése, hogy vallástalan, a 7-es jelentése pedig, hogy vallásos?”

49 „Kérem, helyezze el magát az alábbi hétozstatú skálán: 1-es= Jobboldali; 7-es= Baloldali”.

50 „Kérem, helyezze el magát az alábbi hétozstatú skálán: 1-es= Konzervatív; 7-es= Liberális”.

A H1b⁵¹ tesztelését két módon közelítettük meg. Egyrészt a lakóhelyet egy ötosztatú klasszikus településtípus változóinak módosításaként vontuk be, ahol az agglomerációs település egyike volt a kategóriáknak.⁵² Ezt a modellt tehát a teljes mintára futtattuk, leszámítva a nem válaszolókat, a bizonytalanokat, valamint azokat, akik nem mennek el szavazni, összesen 36076 válaszadóra. A vallásosság és ideológiai pozíció függőváltozókkal kiegészített modellek esetében az esetszám lecsökkent 32488 válaszadóra. Ez a modell egyszerre tesztelte a H1a-t és b-t. Arra voltunk kíváncsiak, hogy amennyiben az agglomerációs létet általánosítjuk, azaz nem differenciálunk az agglomerációk között, megállják-e a helyüket a hipotézisek. A H1a-t úgy is teszteltük, hogy ezt a modellt azonos parametrizációval lefuttattuk agglomerációnként. Ezekben a modellekben a lakóhely már csak úgy jelent meg, mint nagyváros vs. agglomeráció, H1b-t tehát itt nem teszteltük.

A H2-t⁵³ úgy teszteltük, hogy a már említett, az agglomerációs létet általánosító modellt futtattuk kis módosítással. Az ötkategóriás településtípus változót úgy módosítottuk, hogy az „agglomerációs település” kategóriát ketté bontottuk őslakosra és tíz éven belül beköltözött csoportokra.⁵⁴ Nem volt elegendő a mintaelemszám a vidéki nagyvárosok agglomerációjában ahhoz, hogy ugyanezt agglomerációnként megvizsgáljuk, de Budapestre lefuttattuk a modellt.

Végül a H3-t⁵⁵ úgy teszteltük, hogy Ströbele⁵⁶ megközelítéséhez hasonlóan hierarchikusan építettük fel a modelleket. Elsőként a szocio-demográfiai változókat vontuk be, majd a vallásosságot és az ideológiai változókat. A modellpárok magyarázó erejét hasonlítjuk össze.

51 *Nagyobb eséllyel lesznek kormánypárti szavazók, mint a nagyvárosokban élők (H1a), de kisebb eséllyel, mint a Fidesz-KDNP fő szavazóbázisát jelentő, nem agglomerációs vidéki települések.*

52 Budapest; Vármegyei jogú város; agglomerációs település; nem vármegyei jogú város; falu község.

53 *Az őslakosok nagyobb eséllyel lesznek kormánypárti szavazók, mint a beköltözők.*

54 A kérdéshez három válaszlehetőség vonatkozott: őslakos; több, mint 10 éve ott él; kevesebb, mint 10 éve költözött oda. Az elemzésben egy átkódolt verziót, a több, mint 10 éve ott él vagy őslakos vs. kevesebb, mint 10 éve él ott kategóriákat hasonlítottuk össze. Az összevonást az egyszerűbb interpretáció indokolta, valamint az, hogy az eredeti kategóriákkal egyes modellekben nagyon alacsonyra csökkent volna az elemszám bizonyos kategóriákban.

55 A lakóhely a politikai preferencia szempontjából kevésbé meghatározó, mint az egyéni vallásosság vagy az ideológiai pozíció

56 Ströbele 2012.

Eredmények

Kormánypártibak-e az agglomerációban, mint a nagyvárosban?

Az 1. táblázatban látható, hogy a kormánypártok támogatottsága általánosságban magasabb az agglomerációkban a hozzájuk tartozó nagyvárosokhoz képest, ezek közül is kiemelendő a győri agglomeráció, ahol mindhárom választáson 50 százalék fölötti eredményt ért el a Fidesz–KDNP. Átlagon aluli eredményeket ért el ezzel szemben Pécsett, csak a 2022-es választások során tudtak 40 százalék fölötti eredményt elérni. A kormánypártok 7 százalékpontnyi többletet értek el a pécsi és a budapesti agglomerációban 2022-ben a nagyvárosokhoz képest, ugyanez a különbség a győri és a miskolci agglomeráció esetében 10 százalékpont. Ezek az adatok támogatják a H1a-t.

1. táblázat. Pártlistás eredmények a vonatkozó területeken

	Országos eredmény	Budapest	budapesti aggl.	Győr	győri aggl.	Miskolc	miskolci aggl.	Pécs	pécsi aggl.	
2022	megjelent	70%	75%	76%	73%	73%	68%	65%	70%	71%
	Fidesz–KDNP	54%	40%	47%	50%	60%	44%	54%	41%	48%
	Ellenzéki Összefogás	34%	47%	39%	38%	26%	43%	33%	44%	35%
	MKKP	3%	5%	5%	4%	3%	3%	2%	5%	4%
	Mi Hazánk	6%	4%	5%	6%	7%	7%	7%	5%	7%
2018	megjelent	70%	75%	75%	73%	72%	69%	65%	72%	70%
	Fidesz–KDNP	49%	38%	44%	48%	58%	40%	45%	38%	43%
	Jobbik	19%	13%	18%	17%	19%	25%	29%	20%	22%
	MSZP	12%	18%	12%	11%	7%	16%	12%	14%	10%
	DK	5%	9%	6%	6%	3%	6%	5%	8%	5%
	LMP	7%	11%	10%	9%	7%	6%	5%	11%	8%
	Momentum	3%	6%	4%	4%	2%	3%	1%	4%	3%
2014	megjelent	62%	69%	66%	64%	61%	62%	59%	63%	60%
	Fidesz–KDNP	45%	39%	43%	48%	56%	33%	38%	37%	40%
	Jobbik	20%	12%	16%	16%	19%	28%	33%	17%	22%
	Baloldali összefogás	26%	37%	28%	26%	17%	30%	22%	32%	24%
	LMP	5%	9%	7%	7%	5%	4%	3%	9%	7%

Forrás: valasztas.hu, saját szerkesztés.

Ami az időbeli változásokat illeti, országosan választásról választásra jobb eredményt ért el a Fidesz–KDNP, ám nem mindegyik vizsgált térség követte le ezt a felfelé ívelő eredményt. Budapesten a 2014-es 39 százalékhoz képest 2018-ban csak 38 százaléknyi szavazatot gyűjtött be, ezzel szemben a Budapesti agglomerációban a kormánypártok a 2014-es 37 százalékhoz képest négy évvel később 2 százalékkal jobb eredményt értek el. Érdekesség, hogy az országos átlaghoz képest trendszerűen nyílt az olló a Budapesti agglomeráció között negatív irányba, ugyanis a 2014-es országos 45 százalékhoz képest csak 2 százalékkal ért el rosszabb eredményt az agglomerációban, ezzel szemben 2022-ben már 7 százalék volt ez a különbség. Ezzel ellentétes folyamatok zajlottak le a miskolci agglomerációban, ahol 8 év alatt nagy növekedést ért el a Fidesz–KDNP. 2014-ben itt 38 százalékot értek el a kormánypártok, 7 százalékkal elmaradva az országos átlagtól, ezzel szemben 2022-ben 54 százalékot értek el a miskolci agglomerációval, elérve ezzel a kormánypártok országos eredményének átlagát.

Bár nem kapcsolódik szorosan hipotézisvizsgálatunkhoz, röviden összegezzük az ellenzéki pártok eredményeit. Az Ellenzéki Összefogás 2022-ben a városokban ért el jobb eredményeket, mind közül kiemelhető Budapest, ahol 47 százalékot ért el, továbbá a főváros 18 egyéni körzetéből egy kivételével mindenhol győzött a közös jelölt. Ám ezen kívül mindössze Baranya vármegye 1-es, valamint Csongrád-Csanád vármegye 1-es számú választókerületében sikerült egyéni mandátumot szereznie az Ellenzéki Összefogásnak országszerte, ami Pécs és Szeged városának nagyobb részét, Pécs esetében pedig néhány agglomerációs települést foglalja magában, így elmondható, hogy a Pécsi agglomeráció kisebb szeletét leszámítva minden agglomerációs térségben a kormánypártok adják az egyéni képviselői mandátumot. Az Ellenzéki Összefogás a leggyengébb eredményt a győri agglomerációban érte el, mindössze 26 százalékkal, továbbá itt mutatkozik meg a legnagyobb százalékos eltérés város és agglomeráció tekintetében az ellenzéki oldalon, mivel amíg a budapesti eredményekhez képest a budapesti agglomeráció szavazataránya 8 százalékpontnyi, ezzel szemben a győri agglomerációban 12 százalék. Az aránykülönbségek Miskolcon és Pécsen 10, illetve 9 százalék szintén a vármegyeszékhelyek javára. A Mi Hazánk összességében inkább a vidéki agglomerációkban ért el jobb eredményeket, a legjobb eredményük a győri, miskolci és pécsi agglomerációkban is 7 százalék volt, a városok

közül ezt csak Miskolcon tudták elérni, míg a leggyengébb eredményük Budapesten született, 4 százalékkal.

A részvételi adatokat illetően nincsen egyértelmű különbség város és agglomeráció között. Budapest és agglomerációja mindhárom választáson az országos átlagnál magasabb részvételi adatokkal rendelkezik. Ezzel szemben mindössze a miskolci agglomeráció részvételi adatai maradtak el mindhárom vizsgált választás során az országos átlagtól, míg a győri és pécsi agglomeráció esetében enyhe növekedési trend figyelhető meg.

A 2. táblázat az 1. táblázat replikája kérdőíves adatokkal. A pártszimpátiák területi alapú aránykülönbségei hasonló mintázatúak, mint a választási eredményeknél. Szembetűnő itt is a győri agglomeráció erős kormánypártisága, a válaszadók 72 százaléka mondta magát kormánypárti szavazónak, ami kiemelkedik az országos eredménytől (58 százalék), de még Győr városához képest is (51 százalék). Az ellenzéki pártok közül a legerősebb helyi eredménye az adatfelvétel idején a Jobbiknak van Miskolcon (18 százalék) és agglomerációjában (20 százalék). A Jobbik térségi felülreprezentáltságát a 2014-es és 2018-as választási adatok is igazolják, amikor még nem lépett szövetségre semelyik ellenzéki párttal sem. Minden vizsgált térséget illetően itt érték el a legjobb eredményeiket, Miskolcon 2014-ben 28, 2018-ban pedig 25 százalékos támogatottságot értek el az országgyűlési választásokon. Az LMP, amelyik szintén külön indult mind 2014-ben, mind 2018-ban, elmondható, hogy mindkét választás során a budapesti agglomerációban, valamint Pécsen érték el a legjobb eredményeiket 9-9 (2014), illetve 11-11 százalékkal (2018). Ezek az adatok megerősítik a H1a-t nem választási környezetben, puhább adatok alapján is.

2. táblázat. Pártok támogatottsága kérdőíves adatok alapján
2020 júliusában

	Országos eredmény	Budapest	budapesti aggl.	Győr	győri aggl.	Miskolc	miskolci aggl.	Pécs	pécsi aggl.
Fidesz–KDNP	58%	46%	55%	51%	72%	52%	56%	56%	63%
DK	8%	11%	8%	7%	2%	7%	5%	11%	10%
MSZP–PM	2%	4%	2%	2%	1%	6%	3%	4%	2%
LMP	2%	2%	2%	1%	1%	1%		4%	1%
Jobbik	11%	7%	8%	10%	13%	18%	20%	6%	9%
Momentum Mozgalom	9%	17%	12%	14%	5%	8%	8%	10%	9%
Mi Hazánk Mozgalom	3%	3%	8%	8%	3%	2%	2%	2%	4%

Megjegyzés: Az eredmények a „Ha most vasárnap lennének a parlamenti választások, az alábbi pártok közül Ön kire szavazna?” kérdésre adott érvényes válaszok arányait tükrözik.

$N_{Bp.}=6945$, $N_{Bp.aggl.}=3087$, $N_{Győr.}=361$, $N_{Győr.aggl.}=220$, $N_{Miskolc.}=477$, $N_{Miskolc.aggl.}=462$, $N_{Pécs.}=594$,
 $N_{Pécs.aggl.}=187$.

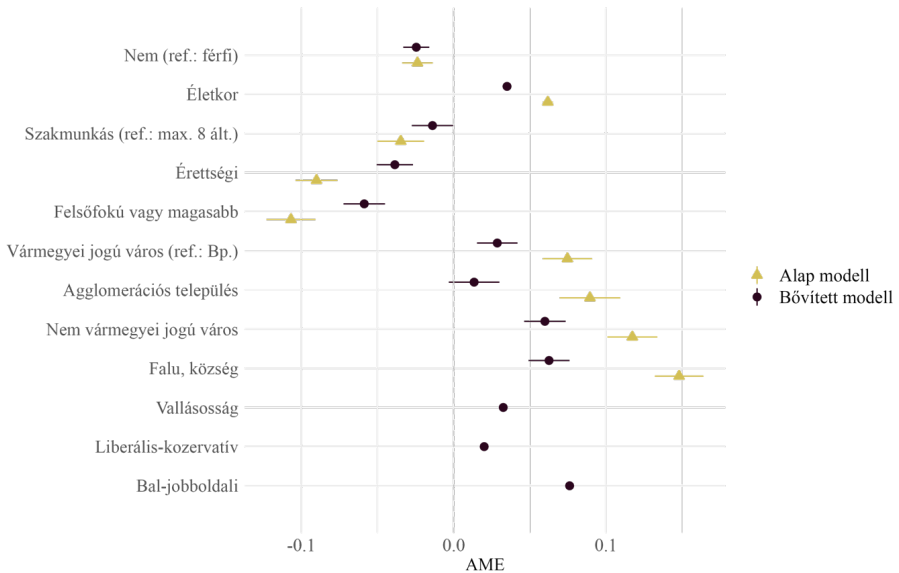
Forrás: Századvég, saját szerkesztés.

Ahogy jeleztük, hipotéziseinket robusztusabb, regressziós modellekkel is teszteltük. Az 1. ábrán vizualizált átlagos marginális hatások azt mutatják, hogy Budapesthez viszonyítva minden más településtípuson megnő az esélye a kormánypártiságnak.⁵⁷ A legerősebb hatása a nem agglomerációban található községekben élésnek van. Ha ilyen településen él a válaszadó az 14,7 százalékkal növeli az esélyét a Fidesz-szimpatíának (SE=0,8%). Az agglomerációs településen élők 8,9 százalékkal nagyobb valószínűséggel szimpatizálnak a kormánypártokkal, ezzel szemben a vármegyei jogú városok esetében ez a hatás kisebb, 7,4 százalék (SE=0,8%). A nem vármegyei jogú városban élők pedig 11,7 százalékkal nagyobb eséllyel lesznek kormánypárti szavazók Budapesthez viszonyítva. Ami a többi változót illeti, a végzettség negatívan hat a kormánypártiságra. A referenciacsoportot itt a 8 általánosnál nem nagyobb végzettségű csoportot jelentette. Hozzájuk képest a legnagyobb negatív hatással a diplomás végzettségűek rendelkeznek, átlagosan 10,6 százalékkal (SE=0,8%) kisebb eséllyel lesznek kormánypártiak, mint aki 8 általánost végzett csak el. A puhább változók bevonása erősen gyengítette ezeket az összefüggéseket. Így már az agglomerációs településen élés nem növeli szignifikánsan a kormány-

57 A részletes eredményeket lásd az M1. táblázatban.

pártra szavazás esélyét a fővároshoz képest. E modelltípusban a legnagyobb marginális hatása a kormánypártiságra a bal-jobboldali skálán való elhelyezkedésnek van 7,6 százalékos értékkel (SE=0,01%). A vallásosság hatása ennél enyhébb (3,2 százalékos, SE=0,09%), de így is erősebb a hatása, mint az agglomerációs településtípusnak. Ezek az adatok a H1a-t és H1b-t is részben igazolják (igaz az ideológiai pozícióra kontrollálva már nem).

1. ábra. Átlagos marginális hatások a kormánypártiságra illesztett regressziós modellekben a teljes mintán

Megjegyzés: AME=Average Marginal Effect (átlagos marginális hatás). A pontok körüli vonalak a becslések 95 százalékos konfidenciaintervallumait jelölik. $N_{\text{bővített modell}}=32488$

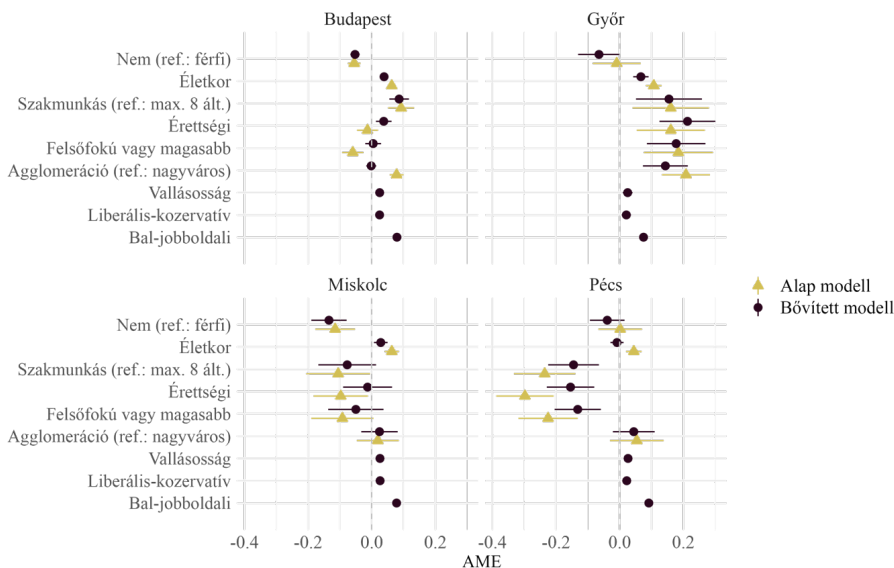
Forrás: valasztas.hu, saját szerkesztés.

Ugyanezt megvizsgáltuk külön-külön agglomerációként is.⁵⁸ A 2. ábrán látható, hogy Budapesten és környékén az ideológiai és vallásossági változók nélküli modell esetében az agglomerációban élés 7,8 százalékkal nagyobb valószínűséget jelent a Fidesz-szimpatiára. A vallásosságra és ideológiai pozícióra kontrollálás ugyanakkor 0,1 százalékra gyengíti ezt a hatást (SE=0,7%). A győri térség merőben más eredményeket hozott a budapestihez képest. Az agglomerációban élés marginális hatása kiug-

58 A részletes eredményeket lásd az M2. táblázatban.

róan magas, az első almodellben 20,6 százalék (SE=3,7%), erősebb minden más független változónál. A második almodellnél továbbra is erős marad ez a hatás, 14,3 százalékkal (SE=3,5%) nagyobb valószínűséggel szavaz valaki a kormánypártokra az agglomerációban, mint Győrött. A miskolci térség eredményei a budapesti térség eredményeihez állnak közelebb. A miskolci agglomerációban élők az első almodell alapján 1,9 százalékkal (SE=3,3%) nagyobb valószínűséggel szavaznak a kormánypártokra, ez a második almodellben 2,4 százalékra módosul (SE=2,8%). Az országos átlaghoz képest ez 0,9 százalékkal magasabb. Végül Pécs és térsége vizsgálatában az agglomeráció hatása az első almodellben 5,3 százalék (SE=4,2%), a második almodellben pedig 4,4 százalékra módosul (SE=3,2%). Összegezve az állapítható meg, hogy a győri agglomeráció esetén komoly pozitív hatása van a kormánypártiságra az agglomerációban élésnek, ám a többi agglomerációban, különösen Budapesten és Miskolcon gyengébb, különösen az egyéni ideológiai pozíciótól függetlenül.

2. ábra. Átlagos marginális hatások a kormánypártiságra illesztett regressziós modellekben a teljes mintán

Megjegyzés: AME=Average Marginal Effect (átlagos marginális hatás). A pontok körüli vonalak a becslések 95 százalékos konfidenciaintervallumait jelölik. $N_{\text{bővített modell-Bp.}}=9587$,

$N_{\text{bővített modell-Győr}}=524$, $N_{\text{bővített modell-Miskolc}}=884$, $N_{\text{bővített modell-Pécs}}=712$.

Forrás: valasztas.hu, saját szerkesztés.

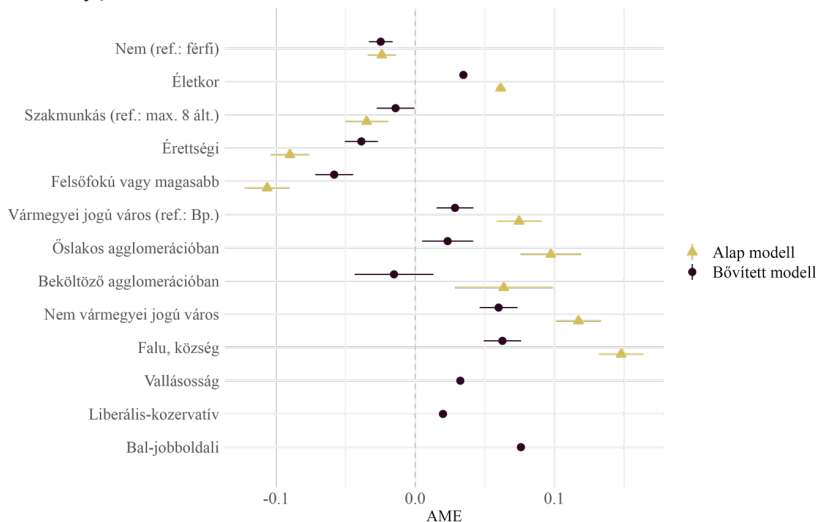
Törésvonal az agglomerációkon belül

A második hipotézisünkre vonatkozó eredményeket a 3. és 4. ábrákon vizualizáltuk.⁵⁹ A 3. ábrán a teljes mintára futtatott modell eredményei láthatóak. Az őslakos vagy régóta az agglomerációban élőkhez tartozó marginális hatás erősebb (9,7 százalék, SE=1%), mint a „beköltözőké” (6,3 százalék, SE=1,7%).⁶⁰ A kiegészített változókkal lefuttatott almodellnél az látható, hogy az őslakosnak már csak enyhe (2,3 százalék, SE=0,9%), míg a beköltözöttek esetében szinte nincs hatása. Kérdés azonban, hogy ezek a hatások mennyire egységesek agglomerációként. A Budapestre és térségére futtatott modellben (4. ábra) a „beköltöző” hatása minimális, míg az őslakosság hatása erősnek mondató (7,6 százalék, SE=1,8%), de nem erősebb, mint a 8 általánossal rendelkezőkhez viszonyított végzettségcsoportokon belül a szakmunkás végzettség hatása (9,5 százalék, SE=2%). A második almodell azonban erősen módosítja ezeket a hatásokat. Az őslakosság hatása eltűnik, a beköltözésnek azonban negatív marginális hatása mutatkozik meg, értsd: aki a budapesti agglomerációba kevesebb, mint 10 éve költözött, az átlagosan 4 százalékkal kisebb eséllyel lesz kormánypárti, mint aki Budapesten él (SE=1,2%). Ezek az adatok részben igazolják a H2-t. Összességében az őslakosok, vagy régóta az agglomerációban élők nagyobb eséllyel kormánypártiak, mint a beköltözők, igaz vidéken utóbbiak is azok, és ezek a különbségek némileg eltörpülnek, ha kontrollálunk ideológiai pozícióra.

59 A részletes eredményeket lásd az M3–4. táblázatokban.

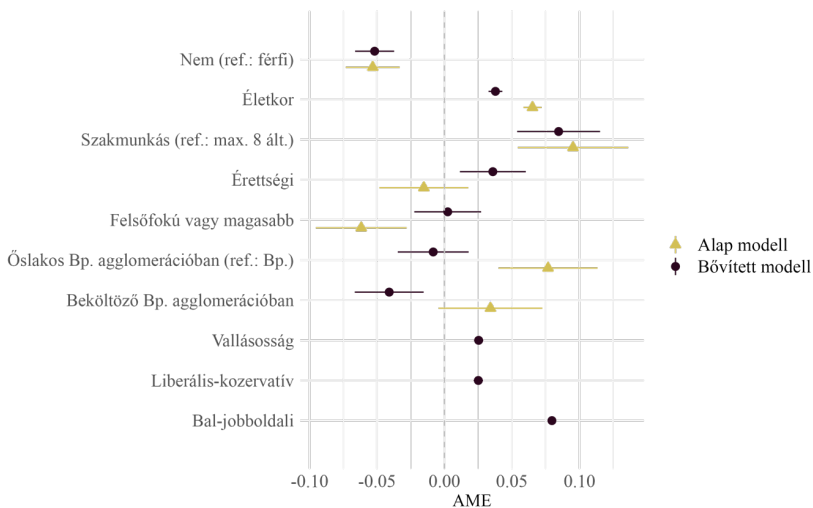
60 Tehát a fővárosiakhoz képest nagyobb az esélye a kormánypártiságnak ezeken a településeken.

3. ábra. Az őslakos vs. beköltöző átlagos marginális hatásai a kormánypártiságra illetett regressziós modellekben a teljes mintán

Megjegyzés: AME=Average Marginal Effect (átlagos marginális hatás). A pontok körüli vonalak a becslések 95 százalékos konfidenciaintervallumait jelölik. $N_{\text{bővített modell}}=32488$
 Forrás: valasztas.hu, saját szerkesztés.

4. ábra. Az őslakos vs. beköltöző átlagos marginális hatásai a kormánypártiságra illetett regressziós modellekben csak Budapesten

Megjegyzés: AME=Average Marginal Effect (átlagos marginális hatás). A pontok körüli vonalak a becslések 95 százalékos konfidenciaintervallumait jelölik. $N_{\text{bővített modell}}=9587$
 Forrás: valasztas.hu, saját szerkesztés.

Mennyit számít a lakóhely?

Végül a modellek magyarázó erejét hasonlítjuk össze annak megválaszolására, hogy az egyéni politikai attitűdökhöz képest önmagában mennyit számít a lakóhely (H3). Minden modellpáros esetében megállapítható, hogy gyenge a magyarázó ereje azoknak a modelleknek, amik nem tartalmazzák a vallásosságra és politikai preferenciára vonatkozó változókat, mindössze 4 és 10 százalék között mozognak az értékek. Ellenben a kiegészítő változókkal lefuttatott modellek magyarázó ereje igen magas, e modelleknél 38 és 56 százalék között mozognak. A lakóhely kisebb szerepére utal az is, hogy a lakóhelyhez tartozó átlagos marginális hatások egy jelentős része „eltűnt” a puhább karakterisztikák bevonásával. Ezek az adatok a H3 megerősítését jelentik.

Összegzés

Az elmúlt évtized egyik politikai szociológiai tanulsága az volt, hogy a lakóhely szerepe az egyéni politikai döntésekben felértékelődött.⁶¹ Ebben a diskurzusban az urbánus–rurális törésvonal tárgyalása fontos, ám leegyszerűsítő. A legutóbbi országgyűlési és önkormányzati választási eredmények is azt mutatták, hogy az ellenzék nem minden vidéki nagyvárosban volt sikeres és a Fidesz–KDNP támogatottsága még a nagyvárosokban is számottevő. Jelen tanulmány azt vizsgálta, hogy a vidék egy speciális területe, az agglomerációk politikai jellemzői mennyiben árnyalják azt a megfigyelést, hogy vidéken és a kisebb településeken sikeresebbek a kormánypártok. Megközelítésünk célja egyrészt ezen települések politikai szempontú leírása volt, másrészt a szakirodalomból levezetett hipotéziseink tesztelése többféle adatforrás felhasználásával.

Eredményeink rámutattak, hogy az agglomerációs társadalmak általánosságban az országos átlaghoz és a kapcsolódó nagyvárosi társadalomhoz képest is kormánypártibbak. A regressziós modellek alapján az agglomerációban élés növeli a kormánypártiság esélyét a fővároshoz viszonyítva. Mindezek az eredmények jól összecsengenek más országok-

61 Makay–Stefkovics 2021; Kollár–Stefkovics 2022.

ban készült kutatásokkal.⁶² Ezzel egy időben azt a feltételezést is igazoltuk, hogy azonban más vidéki (nem vármegyei jogú) településekhez képest kisebb a Fidesz–KDNP támogatottsága az agglomerációban. Ez arra utal, hogy az agglomerációs települések nem „átlagos” vidéki települések. Az agglomerációk enyhébb kormányközelisége vélhetőleg arra vezethető vissza, hogy ezek a települések szoros kapcsolatban állnak azokkal a nagyvárosokkal, ahol országosan a legmeghatározóbbak a kormánykritikus hangok. Az agglomerációs miliő csökkentheti a kormánykritikus, a nagyvárossal való szorosabb összefonódás pedig a kormánypárti *buborékok* vagy *visszhangkamrák* kialakulását.⁶³

Ennél ugyanakkor árnyaltabb a kép, ugyanis az egyes agglomerációkra eltérő mértékben volt igaz a fenti állítás. A győri térségben igaz az, hogy a lakóhely nagyobb hatással van a kormánypártiságra, mint az egyéni vallásosság vagy ideológiai pozíció, a többi három agglomeráció esetén ez már kevésbé mondható el. A többi térségben is van hatása a lakóhelynek, csak gyengébb (különösen Budapest és Miskolc térségében). Az eredmények tehát aláhúzzák, hogy nem beszélhetünk egységes „agglomerációs társadalmakról”, mivel az agglomerációk meglehetősen különbözőek, már a választási eredmények alapján is.

Kutatásunkban azt is feltételeztük, hogy az agglomerációs társadalmakon *belül* is felvethető a differenciáltság a tekintetben, hogy az egyén mióta él a településen. Az adatok részben igazolják, hogy azok, akik régóta élnek az agglomerációban vagy őslakosok, nagyobb eséllyel szavaznának a kormánypártokra, mint azok, akik nemrég költöztek oda. Ennek okát abban látjuk, hogy minél régebb óta él valaki egy vidéki településen, annál valószínűbb lehet, hogy kulturálisan beágyazódik és azonosul a vidékimázs pozitív képével, ami politikailag egy konzervatívabb látásmódot jelenthet. Budapest térségében ugyanakkor nem láttunk ilyen hatást, sőt a beköltözők még a budapestiekénél is kevésbé kormánypártiak. Az őslakosok és beköltözők jellemzőire jelen kutatás ennél mélyebb értelmezést nem tud adni, azonban jövőbeni kutatások egyik fontos terepe lehet a beköltözés okainak és a beköltözők jellemzőinek mélyebb megértése. Végül az eredmények – összhangban korábbi kutatásokkal⁶⁴ – rávilágítottak arra is, hogy a pártválasztás erősen ideológiai – és nem strukturális

62 Ströbele 2012.

63 Pariser 2011; Sunstein 2001.

64 Makay–Stefkovic 2021; Kollár–Stefkovic 2022.

– alapú ma Magyarországon, hiszen a lakóhely szerinti eltérések egy nagy részét is világnézetbeli különbségek magyarázták.

A tanulmányunk kiindulópontja lehet további, az agglomeráció politikai jellemzőit tárgyaló mélyrehatóbb elemzéseknek. Kutatásunkban mindössze a politikai jellemzők egy szeletére, a kormánypártiságra fókuszáltunk, azonban jövőbeni kutatásoknak érdemes lenne ezt diverzifikálni (pl. ellenzéki pártok támogatottsága, ideológiai jellemzők, politikai ügyek stb.). Az is izgalmas kérdés, hogy az agglomerációkon belül vannak-e különbségek a település mérete szerint.⁶⁵ Az agglomerációk társadalmi, gazdasági és politikai súlya jelentős ma Magyarországon, és az agglomerációs társadalmak izgalmas vizsgálati terek. Bízunk benne, hogy tanulmányunk elősegíti azokat a politikai-szociológiai vizsgálatokat, amelyek ezekre a kiemelt fontosságú területekre vonatkoznak.

Irodalom

- Bagyura, Márton 2021: A fővárosból kiköltözők részvétele az agglomerációs övezet településeinek irányításában. In *Hyphens (kötő-jelek)*. Budapest, ELTE TáTK.
- Bajmócy, Péter 2014: A szuburbanizáció két évtizede Magyarországon. *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, XI évfolyam, 2, 6–17.
- Bartus, Tamás – Kisfalusi, Dorottya – Koltai, Júlia 2019: Logisztikus regressziós együtthatók összehasonlítása. *Statisztikai Szemle*, 97 évfolyam, 3, 221–240.
- Csizmady, Adrienne – Bagyura, Márton – Olt, Gergely 2022: From a Small Village to an Exclusive Gated Community: Unplanned Suburbanisation and Local Sovereignty. In *Post-Socialist Hungary*. *Urban Planning*, 7 évfolyam, 3, 115–29.
- Csizmady, Adrienne 2008: *A lakóteleptől a lakóparkig*. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó.
- De Maesschalck, Filip 2011: The Politicisation of Suburbanisation in Belgium: Towards an Urban–Suburban Divide. *Urban Studies* 48(4), 699–717. <https://doi.org/10.1177/0042098010366764>
- Enyedi, György 2011: A városnövekedés szakaszai – újragondolva. *Tér és Társadalom* 25. évfolyam, 1, 5–19. <https://doi.org/10.17649/TET.25.1.1770>
- Enyedi, Zsolt – Tardos, Róbert 2018: A magyar választók társadalmi beágyazottsága és ideológiai tagoltsága. In Böcskei, Balázs & Szabó, Andrea (szerk.) *Várákosok és valóságok. Parlamenti választás 2018*. Napvilág Kiadó, MTA TK PTI, 43–75.
- Forest, Benjamin 2017: Electoral geography: From mapping votes to representing power. *Geography Compass*, 12(1), e12352. <https://doi.org/10.1111/gec3.12352>
- Gaálné, Szabó Edith 2021: „Szuburbanizációs folyamatok és társadalmi konfliktusok Magyarországon a rendszerváltás után”. *Acta Sociologica – Pécsi Szociológiai Szemle*, 7. szám, 1, 143–153. <https://doi.org/10.15170/AS.2021.7.1.10>

65 Ennek megválaszolásához nagyobb mintaméretre lett volna szükségünk.

- Gainsborough, Juliet F. 2005: Voters in Context: Cities, Suburbs, and Presidential Vote. *American Politics Research* 33(3), 435–461. <https://doi.org/10.1177/1532673X04266637>
- Glatz, Ferenc 2005: A vidéki Magyarország jövője. *Ezredforduló*, 9. évfolyam, 1-2, 3–22.
- Keil, Roger 2017: *Suburban Planet: Making the World Urban from the Outside*. John Wiley & Sons.
- Kőszegfalvi, György 1995: Mekkora a budapesti agglomeráció? *Közlemények a Budapesti agglomerációról*. KSH Budapesti és Pest megyei Igazgatóság, 7, 90.
- Kollár, Dávid – Stefkovics, Ádám 2022: A pártválasztás háttérének érték- és ideológiai szerkezete Magyarországon. In Pillók, Péter – Stefkovics, Ádám (szerk.) *Századvég riport 2021*, Századvég Kiadó.
- Kondor, Attila 2016: Helyi konfliktusok Budapest szuburbán zónájában. *Földrajzi Közlemények*, 140. évfolyam, 3, 216–228.
- Kovács, Imre 2012: *A vidék az ezredfordulón: a jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai*. Budapest, Argumentum, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont (Szociológiai Intézet), 2012.
- Kovács, Zoltán 2017: Városok és urbanizációs kihívások Magyarországon. *Magyar Tudomány*, 178. évfolyam, 3, 302–10.
- Kowalski, Mariusz 2019: „Spatial Differences in Voting Behaviour Among the Inhabitants of Rural Areas in Eastern Europe”. In Bański, Jerzy (szerk.) *Three Decades of Transformation in the East-Central European Countryside*, Cham, Springer International Publishing, 143–63. https://doi.org/10.1007/978-3-030-21237-7_7
- Központi Statisztikai Hivatal 2014: *Magyarország településhálózata 1. Agglomerációk, település-egységek*. Budapest.
- Lacy, Karyn 2016: „The New Sociology of Suburbs: A Research Agenda for Analysis of Emerging Trends”. *Annual Review of Sociology*, 42(1), 369–84. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-071312-145657>
- Lin, Mingfeng – Lucas, Henry C. – Shmueli, Galit 2013: Research Commentary: Too Big to Fail: Large Samples and the p-Value Problem. *Information Systems Research*, 24(4), 906–917.
- Makay, Mónika – Stefkovics, Ádám 2021: Mi oszt meg minket? Politikai törésvonalak vizsgálata Magyarországon. In Barthel-Rúzsa, Zsolt – Fűrész, Gábor – Pillók, Péter – Stefkovics Ádám (szerk.) *Magyarország 2021: Társadalom, gazdaság és politika napjainkban*. Budapest, Századvég, 241–77.
- Molnár, Mária 2005: A mindennapi élet konfliktusai Tinnyén a falusi lakosok és az újonnan be-települők között. In Glatz, Ferenc – Schwartz, Gyöngyi – Szarvas, Zsuzsa – Szilágyi, Miklós (szerk.) *Utóparaszi hagyományok és modernizációs törekvések a magyar vidéken*. Budapest, MTA Néprajzi Kutatóintézet – MTA Társadalomkutató Központ, 231–241.
- Pariser, Eli 2011: *The Filter Bubble: How the New Personalized Web Is Changing What We Read and How We Think*. Penguin
- Róna, Dániel 2008: A törésvonal fogalma a politikatudományban. *Politikatudományi Szemle*, 17. évfolyam, 4, 121–144.
- Roy, Jason – Perrella, Andrea M. L. – Borden, Joshua 2015: Rural, Suburban and Urban Voters: Dissecting Residence Based Voter Cleavages in Provincial Elections. *Canadian Political Science Review* 9(1), 112–127.
- Scala, Dante J. – Kenneth, M. Johnson 2017: „Political Polarization along the Rural-Urban Continuum? The Geography of the Presidential Vote, 2000–2016”. *The ANNALS of the Ameri-*

- can Academy of Political and Social Science* 672, 162–84. <https://doi.org/10.1177/0002716217712696>
- Sunstein, Cass R. 2001: *Republic*. Princeton University Press.
- Szirmai, Viktória 2011: A nagyváros szélén: A városi terjeszkedés térbeli társadalmi problémái. *Tér és Társadalom* 25. évfolyam, 1, 20–41. <https://doi.org/10.17649/TET.25.1.1771>
- Ströbele, Maarit Felicitas 2012: How do people vote in suburbia? Political preference and suburbanisation in Europe. *Urban Research & Practice* 5(1), 93–115. <https://doi.org/10.1080/17535069.2012.656455>
- Tímár, Judit 1999: Elméleti kérdések a szuburbanizációról. *Földrajzi értesítő*, XLVIII. évfolyam, 1–2, 7–31.
- Walks, R. Alan 2004: Place of Residence, Party Preferences, and Political Attitudes In Canadian Cities and Suburbs. *Journal of Urban Affairs*, 26(3), 269–95. <https://doi.org/10.1111/j.0735-2166.2004.00200.x>
- Walks, R. Alan 2005: The City-Suburban Cleavage in Canadian Federal Politics. *Canadian Journal of Political Science* 38, 383–413. <https://doi.org/10.1017/S0008423905030842>
- Walks, R. Alan 2007: The boundaries of suburban discontent? Urban definitions and neighbourhood political effects: The boundaries of suburban discontent? *The Canadian Geographer / Le Géographe Canadien* 51(2), 160–185. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.2007.00172.x>
- Vasárus, Gábor 2016: „Külterületi szuburbanizáció és szegregáció - példák vidéki agglomerációk konfliktusaira”. *Településföldrajzi Tanulmányok 2016*, 5. évfolyam, 1, 84–94. <https://ojs.elte.hu/index.php/tft/article/view/3305>.
- Vida, Görgy – Kovalcsik, Tamás 2018: Magyarország választási földrajzi sajátosságai a 2014-es és a 2018-as parlamenti választások tükrében. *Modern Geográfia*, 13. évfolyam, 4, 15–30.

Mellékletek

M1. táblázat. A kormánypártiságra illesztett regressziós modellek eredményei a teljes mintán

	Alapmodell		Bővített modell	
	Esély- hányados	CI	Esély- hányados	CI
Konstans	0.55 ***	0.50 – 0.60	0.01 ***	0.01 – 0.01
Nem (ref.: férfi)	0.90 ***	0.86 – 0.94	0.84 ***	0.79 – 0.89
Életkor	1.32 ***	1.30 – 1.34	1.28 ***	1.25 – 1.30
Szakmunkás (ref.: max. 8 ált.)	0.85 ***	0.79 – 0.91	0.91 *	0.82 – 1.00
Érettségi	0.67 ***	0.63 – 0.71	0.76 ***	0.70 – 0.83
Felsőfokú vagy magasabb	0.62 ***	0.58 – 0.67	0.67 ***	0.61 – 0.73
Vármegyei jogú város (ref.: Bp.)	1.38 ***	1.29 – 1.47	1.21 ***	1.11 – 1.33
Agglomerációs település	1.47 ***	1.35 – 1.60	1.09	0.98 – 1.22
Nem vármegyei jogú város	1.66 ***	1.55 – 1.78	1.51 ***	1.38 – 1.66
Falu, község	1.92 ***	1.79 – 2.06	1.54 ***	1.41 – 1.69
Vallásosság			1.25 ***	1.24 – 1.27
Liberális-konzervatív			1.15 ***	1.13 – 1.17
Bal-jobboldali			1.70 ***	1.68 – 1.72
N		36076		32488
Pseudo R-négyzet		0.060		0.432

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

M2. táblázat. A kormánypártiságra illesztett regressziós modellek eredményei a négy agglomerációban külön-külön

Budapest	Alap modell		Bővített modell	
	Esélyhányados	CI	Esélyhányados	CI
Konstans	0.45 ***	0.38 – 0.54	0.00 ***	0.00 – 0.00
Nem (ref.: férfi)	0.79 ***	0.73 – 0.86	0.63 ***	0.56 – 0.72
Életkor	1.31 ***	1.27 – 1.35	1.41 ***	1.35 – 1.48
Szaktmunkás (ref.: max. 8 ált.)	1.49 ***	1.25 – 1.78	2.14 ***	1.64 – 2.79
Érettségi	0.95	0.83 – 1.08	1.39 **	1.13 – 1.71
Felsőfokú vagy magasabb	0.78 ***	0.68 – 0.90	1.04	0.85 – 1.29
Budapesti agglomeráció	1.40 ***	1.28 – 1.54	0.99	0.86 – 1.13
Vallásosság			1.25 ***	1.21 – 1.29
Liberális-konzervatív			1.25 ***	1.21 – 1.29
Bal-jobboldali			2.01 ***	1.95 – 2.08
N		10275		9587
Pszeudo R-négyzet		0.048		0.559

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

Győr	Alap modell		Bővített modell	
	Esélyhányados	CI	Esélyhányados	CI
Konstans	0.11 ***	0.05 – 0.21	0.00 ***	0.00 – 0.00
Nem (ref.: férfi)	0.95	0.65 – 1.39	0.59 *	0.35 – 0.99
Életkor	1.73 ***	1.50 – 2.00	1.72 ***	1.41 – 2.11
Szaktmunkás (ref.: max. 8 ált.)	2.18 **	1.23 – 3.90	3.23 **	1.50 – 7.08
Érettségi	2.18 **	1.31 – 3.66	5.23 ***	2.66 – 10.60
Felsőfokú vagy magasabb	2.47 ***	1.46 – 4.22	3.89 ***	1.95 – 7.93
Győri agglomeráció	2.92 ***	1.95 – 4.44	3.10 ***	1.79 – 5.52
Vallásosság			1.23 **	1.08 – 1.39
Liberális-konzervatív			1.19 **	1.05 – 1.33
Bal-jobboldali			1.83 ***	1.62 – 2.10
N		559		524
Pszeudo R-négyzet		0.105		0.435

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

<i>Miskolc</i>	<i>Alap modell</i>		<i>Bővített modell</i>	
	<i>Esélyhányados</i>	<i>CI</i>	<i>Esélyhányados</i>	<i>CI</i>
Konstans	0.87	0.50 – 1.49	0.02 ***	0.01 – 0.06
Nem (ref.: férfi)	0.61 ***	0.46 – 0.80	0.43 ***	0.30 – 0.61
Életkor	1.32 ***	1.19 – 1.46	1.20 **	1.05 – 1.37
Szaktudás (ref.: max. 8 ált.)	0.63 *	0.41 – 0.97	0.62	0.35 – 1.08
Érettségi	0.65 *	0.45 – 0.95	0.92	0.57 – 1.50
Felsőfokú vagy magasabb	0.67	0.43 – 1.02	0.73	0.42 – 1.26
Miskolci agglomeráció	1.09	0.82 – 1.44	1.17	0.82 – 1.67
Vallásosság			1.18 ***	1.08 – 1.29
Liberális-konzervatív			1.18 ***	1.09 – 1.28
Bal-jobboldali			1.64 ***	1.51 – 1.78
N		952		882
Pszeudo R-négyzet		0.049		0.386

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

<i>Pécs</i>	<i>Alap modell</i>		<i>Bővített modell</i>	
	<i>Esélyhányados</i>	<i>CI</i>	<i>Esélyhányados</i>	<i>CI</i>
Konstans	1.69	0.96 – 3.01	0.03 ***	0.01 – 0.06
Nem (ref.: férfi)	1.01	0.75 – 1.35	0.73	0.47 – 1.12
Életkor	1.21 ***	1.09 – 1.35	0.93	0.79 – 1.10
Szaktudás (ref.: max. 8 ált.)	0.33 ***	0.20 – 0.52	0.29 ***	0.14 – 0.57
Érettségi	0.26 ***	0.16 – 0.40	0.27 ***	0.14 – 0.50
Felsőfokú vagy magasabb	0.34 ***	0.22 – 0.54	0.32 ***	0.17 – 0.60
Pécsi agglomeráció	1.26	0.88 – 1.82	1.43	0.85 – 2.46
Vallásosság			1.23 ***	1.11 – 1.37
Liberális-konzervatív			1.20 ***	1.08 – 1.32
Bal-jobboldali			2.09 ***	1.87 – 2.34
N		795		712
Pszeudo R-négyzet		0.059		0.505

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

M3. táblázat. A kormánypártiságra illesztett regressziós modellek eredményei a teljes mintán az őslakos vs. beköltöző törésvonal vizsgálatára

	<i>Alap modell</i>		<i>Bővített modell</i>	
	<i>Esélyhányados</i>	<i>CI</i>	<i>Esélyhányados</i>	<i>CI</i>
Konstans	0.55 ***	0.50 – 0.61	0.01 ***	0.01 – 0.01
Nem (ref.: férfi)	0.90 ***	0.86 – 0.94	0.84 ***	0.79 – 0.89
Életkor	1.32 ***	1.30 – 1.34	1.27 ***	1.25 – 1.30
Szakmunkás (ref.: max. 8 ált.)	0.85 ***	0.79 – 0.91	0.90 *	0.82 – 0.99
Érettségi	0.67 ***	0.63 – 0.71	0.76 ***	0.70 – 0.83
Felsőfokú vagy magasabb	0.62 ***	0.58 – 0.67	0.67 ***	0.61 – 0.73
Vármegyei jogú város (ref.: Bp.)	1.38 ***	1.29 – 1.47	1.22 ***	1.11 – 1.33
Őslakos az agglomerációkon belül	1.52 ***	1.39 – 1.67	1.17 *	1.04 – 1.33
10 éven belül beköltözött az agglomerációkon belül	1.31 ***	1.13 – 1.52	0.90	0.75 – 1.09
Nem vármegyei jogú város	1.67 ***	1.55 – 1.79	1.51 ***	1.38 – 1.66
Falu, község	1.92 ***	1.79 – 2.06	1.54 ***	1.41 – 1.69
Vallásosság			1.25 ***	1.24 – 1.27
Liberális-konzervatív			1.15 ***	1.13 – 1.17
Bal-jobboldali			1.70 ***	1.68 – 1.72
N		36076		32488
Pszedo R-négyzet		0.060		0.432

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

M4. táblázat. A kormánypártiságra illesztett regressziós modellek eredményei Budapesten az őslakos vs. beköltöző törésvonal vizsgálatára

	Alap modell		Bővített modell	
	Esélyhányados	CI	Esélyhányados	CI
Konstans	0.47 ***	0.39 – 0.56	0.00 ***	0.00 – 0.00
Nem (ref.: férfi)	0.80 ***	0.73 – 0.87	0.63 ***	0.56 – 0.72
Életkor	1.32 ***	1.28 – 1.36	1.40 ***	1.33 – 1.46
Szaktanácsos (ref.: max. 8 ált.)	1.51 ***	1.27 – 1.80	2.11 ***	1.62 – 2.76
Érettségi	0.94	0.82 – 1.07	1.37 **	1.11 – 1.68
Felsőfokú vagy magasabb	0.77 ***	0.67 – 0.89	1.02	0.83 – 1.26
Őslakos (ref.: Bp.)	1.39 ***	1.19 – 1.63	0.93	0.74 – 1.17
10 éven belül beköltözött	1.16	0.98 – 1.36	0.70 **	0.56 – 0.87
Vallásosság			1.25 ***	1.21 – 1.29
Liberális-konzervatív			1.25 ***	1.21 – 1.29
Bal-jobboldali			2.02 ***	1.95 – 2.09
N		10275		9587
Pseudo R-négyzet		0.045		0.560

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$